

בית המדרש לא נשאר מיותר. עוד בשנת תר"ף, עלתה מועמדותו של רבי יוסף שלמה כהנמן מפוניבז' לקבלת משרה חלקית בו, ורבי דוד צבי הופמאן ניהל עמו משא ומתן על כך, אך הדבר לא יצא לפועל.¹⁵ לבסוף נמצא מי שעתיד לרשת את כסאו של בעל 'מלמד להועיל'. "ידע", כתב ר' יונה, "ידע מה שעשה, אותו צדיק וגאון ר' דוד צבי הופמאן זצ"ל, איש החכמה והאמונה, כשראה את ימיו ממשמשים ובאים, ואחרי שימים ושנים חיפש ובדק ובחן ובירר מי

11 עלה יונה, עמ' ת.

12 ר"מ ברויאר, עדה ודיוקנה, ירושלם תשנ"א, עמ' 389 בהערה 322, מוסר בשם רבינו, כי תשובותיו של רד"צ הופמן זצ"ל נדפסו מתוך רשימות בלתי שלמות, ורדצ"ה עצמו לא היה מפרסם בלא בדיקה מעמיקה והגהה יסודית. ידיעה זו גרמה כנראה לרבינו למהר בכתיבת דברי רבו קודם פטירתו באופן ספונטני ומיידי, בכדי לשמור על רמת הדיוק עליה הקפיד רבו זצ"ל.

13 מפי הר"ר אברהם מונק זצ"ל.

14 הר"ר מאיר קובר, 'עם ספר המלחמות', המודיע, תשרי תשמ"ב. פרט זה נזכר גם במכתב של רבינו אל חברו רבי אליהו מונק, רבם של ק"ק ובית המדרש 'גולדרס גרין'.

15 ר"מ ברויאר, עדה ודיוקנה, ירושלם תשנ"א, עמ' 336; ר"מ הילדסהיימר, 'בשליחות הרב', יתד נאמן, מוסף שבת קדש, עש"ק פ' קרח תשנ"ד, עמ' 2.

יהיה זה שלו ימסור את מקומו ואת ירושתו ואת חינוך רבני גרמניה, כשבחר בו, בר' אברהם אליהו קפלן זצ"ל מליטא. בעל האמת הכיר את האמת. אשרי עין ראתה את שניהם יחד – וגם זה וגם זה כיבד את השני כתלמיד לרבו – שני כוכבים מזהירים נוצצים, כל אחד ואחד באורו ובגוונו ובזהרו המסוגל לו, ביופיו ובתארו".¹⁶

אוצר החכמה

אוצר החכמה

אה"ח 1234567

אה"ח 1234567

אה"ח 1234567

רבי אברהם אליהו קפלן בעל 'בעקבות היראה'
ראש בית המדרש לרבנים בברלין

מעתה היה ר' יונה הולך לאורו של אותו גאון פלאי, רא"א קפלן, ושותה בצמא את דבריו. רא"א הכיר בערכו המיוחד של תלמידו ר' יונה והראה לו חיבה יתרה, חיבה שהשפיעה מאוד על התמדתו בלימוד, ¹⁷ גם למד עמו באופן פרטי, כדי לקדמו בלימוד ולהשלים לו את הידיעות שחסרו לו מנעוריו. ¹⁸

כה שמה ר' יונה על שזכה לשבת לרגליו של אותו גאון, ¹⁹ וכמה גדול היה שברו, כאשר נפטר פתאום בדמי ימיו, בליל ט"ו באייר תרפ"ד. ברתת ובגעגועים היה מעלה את זכרו, ²⁰ וברבות הימים סייע להביא לדפוס את ספרו 'דברי תלמוד'. ²¹

¹⁷ מפי הג"ר שמעון שוואב זצ"ל.

¹⁸ רשימות בנו ר' אהרן שמואל ז"ל.

¹⁹ עלה יונה, עמי' תמג-תמה.

²⁰ שם, עמי' תכ-תכב.

²¹ ראה בהקדמה לחלק ראשון של ספר זה. ירושלם תשי"ח, עמי' 14. בספר אחר של רא"א קפלן 'בעקבות היראה' (ירושלם תשי"ד), נמצא מאמר הערכה על תיאודור הרצל, שהפליא את אחד מנכדיו של רבינו. הנכד, הרה"ג ר' אליהו פרידלנדר שליט"א, הביע את פליאתו במכתב אל רבינו, אשר לא אחר להשיב לו את הדברים המאלפים דלהלן: "שאלתני על מאמרו של מורי ורבי, אותו גאון, שהיה קשור באהבה מיוחדת לר' יחזקאל סרנא זצ"ל ותלמידו המובהק של הרב מפוניבז' זצ"ל, איש שגדלותו הן בתורה הן במוסר ויראת שמים עלתה כגודלו של ענק, איש האשכולות. בנפשו הסוערת, שראתה הטוב והמזהיר בכל דבר ודבר כתב הוא המאמר (דרך אגב: אף יצחק ברויאר זצ"ל כתב כעין זה על הרצל) בראותו האופק הגדול של מאורעות הזמן, ואין זה מתנגד למה שראו גדולים את הסכנה של הציונות החילונית, ואנו לצערנו רואים שצדקו בזה. זוכר אני את דבריו המלהיבים של הרב מפוניבז' בכנסיה הגדולה השניה שמדינת היהודים שתקום היא כמו בלון ניסיון נשלח מאת ה' שמנסים בו אם יכול להתרומם למעלה, אוי לנו שנכשלנו, אך אל לנו, קצרי האופק וקטני הראיה לזלזל גם דבר זה, מה שראא"ק זצ"ל ראה את גדלות הראיה של הפעם הראשונה שעם ישראל נכנס כעם להיסטורית עולם, והוכר מהאומות (אשר פיהם דבר שוא ורוצים כיום שוב להכחיש) וההפתעה שלא חלמו על כך מאות שנים שגדולה היתה. לא היתה רשות לבנו ותלמידיו להעלים את המאמר הזה שהרבה מאד נשגבה בו, ואין לנו להיות צנזורים לגדולי ישראל ולדברי קדשם, ואל לנו [שרואים את האסון שהרצל הביא מצד אחד (מאידך על ידי כל זה בעקיפין נתרבו ישיבות ותורה

בארץ ישראל, והקב"ה הנהיגנו) ואת הסכנה של השמדת ישראל ח"ו שרק המשיח ימנע אותה] להקטין גודל חשיבות ספרו שנתפרסם בגדולת מאמרו הראשון בעקבות היראה (ואף כמה מאמרים אחרים בו) מפני מאמר זה אפילו אם ראייתו מצד אחד נתבדתה, ובזמן שכתבו אף אנו התנגדנו לו. גדול וצדיק היה האיש ראא"ק זצ"ל".

22 רשימות בנו רד"צ מרצבך שליט"א.

23 רשימות בתו הרבנית פרידלנדר תחי".

24 מפי הרב ד"ר עזריאל הילדסהיימר זצ"ל.